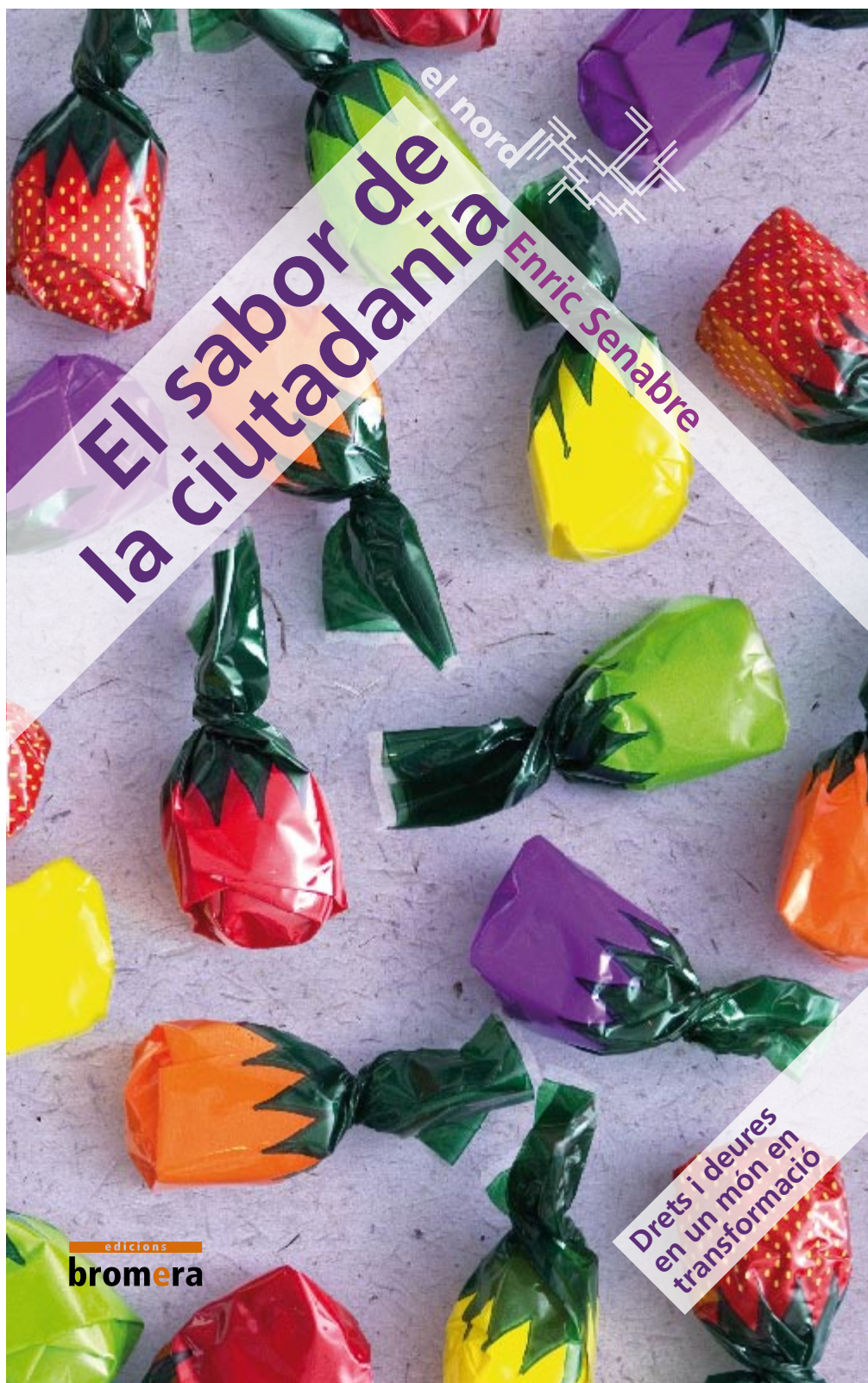

Propostes didàctiques

Enric Senabre Carbonell

El sabor de la ciutadania

Enric Senabre

edicions
bromera

Drets i deures
en un món en
transformació

bloc didàctic: elsabordelaciutadania.blogspot.es/

INTRODUCCIÓ

Educació per a la ciutadania és una assignatura nova que s'ha incorporat als plans d'estudi a partir de l'entrada en vigor de la LOE (BOE 14/07/06). Paradoxalment, tot i ser una matèria que només comporta una hora de classe setmanal en un dels cursos de l'ESO (en 2n o 3r, depèn de la comunitat autònoma), ha suscitat una polèmica virulenta que desborda els àmbits merament educatius. Aquesta polèmica és deguda a la barreja d'aspectes polítics, morals i religiosos que han alterat la discussió estrictament pedagògica.

De tota manera, si mirem bé la proposta, constatem que, en realitat, l'educació per a la ciutadania és una prioritat educativa de tot l'àmbit europeu. Tant és així que, d'una manera o d'una altra, i tal com recull l'*Informe Eurydice*,¹ amb diferents noms i des de diversos programes, podríem dir que l'últim decenni ha sigut el de l'educació per a la convivència. Així, des de la UNESCO, el Consell d'Europa i el Parlament Europeu, s'han posat en marxa diferents programes d'educació en drets humans, en educació per a la convivència o en educació per a la ciutadania.

És cert que la manera com aquests programes s'han introduït al sistema educatiu ha sigut diferent als diversos països de l'àmbit europeu. Així, d'una banda, apareix com una matèria transversal que recorre les diferents assignatures, d'una altra queda integrada en algunes àrees en concret (ciències socials, filosofia o llengua, fonamentalment), i en la resta es constitueix com una assignatura separada, independent i obligatòria. Però podem dir que, s'haja introduït d'una manera o d'una altra, l'educació per a la ciutadania sempre està present en l'ensenyament reglat de l'àmbit europeu.

L'estat espanyol es trobava en el bloc de països que tractaven l'educació per a la ciutadania d'una manera transversal. Tanmateix, aquesta situació s'ha vist modificada per l'entrada en vigor de la LOE, que ha incorporat la nova assignatura, però que no abandona el tractament transversal dels temes fonamentals d'una convivència democràtica. No podem oblidar que, com recorda J. A. Marina,² «per educar un individu cal tota la tribu», és a dir, que la responsabilitat de formar la consciència moral i ciutadana de l'alumnat és de la comunitat educativa, però també de tota la societat.

El llibre que presentem, *El sabor de la ciutadania*, és un intent de satisfer aquesta necessitat social d'educar les generacions noves amb els valors democràtics i de fomentar la convivència ciutadana des de la tolerància, la igualtat i el respecte. Amb aquest objectiu s'ofereix una novel·la juvenil, amb una línia de ficció-entreteniment, un fil argumental que relata el quefer quotidià d'uns adolescents i el seu professor d'Educació per a la ciutadania, al llarg del primer trimestre del curs. Tot aprofitant aquest fil argumental, reproduïx el programa oficial de la matèria i aporta textos i pretextos per a treballar-la. Però el llibre que presentem va més enllà del manual, per a avançar-se a reflectir les possibles experiències i el funcionament diari a l'aula encara que siga d'una manera virtual i ficcional. Així, suggereix estratègies (com pot encarar-se i com pot resultar) de manera que pot fer veure als futurs implicats (docents i discent) possibles problemes i solucions per a millorar el funcionament acadèmic i humà. La fixació en un relat d'unes situacions semblants a les que viuen els lectors-alumnes, a més de donar categoria literària i documental, també pot, de cara a les famílies i a la resta de la societat, normalitzar, *desdramatitzar* i mostrar la bondat i la necessitat de l'Educació per a la ciutadania.

-
1. *Informe Eurydice. La educación para la ciudadanía en el contexto escolar europeo*. Ministeri d'Educació i Ciència. Madrid. 2005
 2. J. A. Marina s'ha convertit en un dels referents en la defensa de l'educació ciutadana, i recordava aquest vell refrany africà en una entrevista recent.

Més enllà de disputes polítiques sobre la manera concreta d'educar en els valors ciutadans –en un assignatura separada (Educació per a la ciutadania), d'una manera transversal (des de les àrees de llengües, socials o filosofia) o des de la família (amb recomanacions paternes de lectura i diàleg familiar)– aquesta narració aporta una visió propera i desimbolta, ens fa viure en la pell dels personatges de la ficció, les qüestions més candents de la convivència social dels nostres temps. S'intenta deixar parlar l'alumnat –tant el de fora com el de dins del llibre– i en pocs casos s'incorporen discursos doctrinals per part del professor del relat. La intenció fonamental és que el lector jove faça, per si mateix, la faena de pensar. En cap moment s'intenta adoctrinar ni s'imposa d'una manera absoluta cap concepte. Sempre hi ha un contrapunt, una manera alternativa de raonar o de creure visions que permeten al lector formar la seua consciència personal.

El llibre pot ser utilitzat com a llibre de lectura complementària en qualsevol de les àrees del currículum i especialment en els de llengües, socials, filosofia o tutoria. En aquest cas, com detallem en el paràgraf següent, les preguntes directes sobre el llibre poden servir de guia de treball per a l'alumnat. També es pot llegir a capítols, i analitzar-lo a l'aula pas a pas, i per aquesta finalitat es plantegen activitats grupals que poden afegir la comprensió i l'assumpció personal dels continguts i els valors de la competència ciutadana. Fins i tot, pot convertir-se en una unitat didàctica per a l'assignatura d'Educació per a la ciutadania, i en aquest sentit proporcionem textos complementaris i activitats d'ampliació que assenten els continguts de l'assignatura i desenvolupen els procediments bàsics amb la finalitat de reforçar els objectius fonamentals de l'etapa referents a la competència ciutadana.

Les propostres didàctiques que hi ha tot seguit, a més d'ajudar a completar i comprendre millor la lectura, pretenen col·laborar en la tasca de formar consciències ciutadanes des dels mateixos pressupostos metodològics que orienten el llibre: desenvolupament del pensament crític, elecció lliure dels valors morals i obertura de possibilitats vitals amples i personals. La intenció és donar eines per a desenvolupar a l'aula una discussió rica i creativa sobre les qüestions d'interès social que planteja el llibre, qüestions que trobem tots els dies al carrer i que ens poden portar a plantejar-nos-en d'altres.

El professorat d'aquesta assignatura, així com les famílies i tota aquella persona interessada o relacionada amb l'educació en els valors democràtics –especialment el professorat de les àrees de llengües, socials o filosofia, o els tutors i tutores– trobaran suggeriments engrescadors que no pretenen quedar-se en l'exercici acadèmic pur; activitats diverses i possibilitats d'ampliació de temes que, esperem, els servisquen per convertir les classes en autèntiques societats democràtiques en miniatura on la discussió i l'intercanvi d'idees es convertisca en una activitat habitual tan viscuda que traspasse els límits de l'aula.

Activitats de reflexió personal a partir de les situacions que descriu el llibre, de comentari de text, de discussió grupal, de *role-playing* o joc de rol i dilemes morals, conformen un ventall variat i adaptable a les necessitats del professorat. A més a més, i per perllongar la llavor educativa fora de l'aula, es proposen *activitats TIC* que, seguint el model de *webquest* o recerca del tresor, inciten a utilitzar internet amb finalitats educatives i de maduració social. Aquestes activitats poden ocupar una sessió en l'aula d'informàtica, si el professorat decideix desenvolupar-les en el marc de les classes o també poden ser un bon treball complementari a casa, on afavoriran en l'alumnat el diàleg familiar i fomentaran l'interès per qüestions socials i solidàries.

Desitgem, amb *El sabor de la ciutadania* i amb aquestes propostes didàctiques, cobrir les necessitats de treball a l'aula i col·laborar en la formació de una generació nova de ciutadans conscients i responsables, participatius i lliures. No ho oblidem, amb envits com aquest ens juguem el futur d'una societat democràtica, lliure i solidària. És un repte que paga la pena acceptar.

ABANS DE LLEGIR EL LLIBRE

1. Què és la ciutadania? Aquesta és la pregunta que enceta el llibre i realment és una pregunta difícil de respondre. Per això, és interessant partir de la idea que l'alumnat té d'aquest concepte i també de l'assignatura, així com la situació legal i de tot tipus, tant en l'àmbit estatal com en la comunitat autònoma on eduquem. Es poden plantejar preguntes com les següents per tal de ser tractades amb un *mètode de pluja d'idees* general:
 - a) Què significa ser ciutadà?
 - b) Tots som ciutadans en les mateixes condicions?
 - c) Cal ensenyar a ser ciutadà o ja se sap?
 - d) Per a què una assignatura sobre la ciutadania? Fa falta realment?
 - e) Qui hauria d'ensenyar ciutadania, l'escola o la família?
 - f) Per què s'imparteix en aquests cursos de l'ESO i no en uns altres?
 - g) Hi ha companys que han objectat l'assignatura o han triat una opció diferent? Per què?
 - e) Què heu escoltat als mitjans de comunicació sobre la situació d'aquesta assignatura en altres comunitats?

2. La segona activitat podria consistir a emular el professor del llibre i repartir caramels a l'alumnat de la classe. El mestre porta una bossa de caramels i els reparteix a l'alumnat. Aprofita aquesta metàfora per explicar-los que els dubtes que han sorgit en l'activitat anterior són com aquest caramel que ens servirà per aclarir-los; però que l'han de conservar fins al final del curs, portar-lo a classe i tenir-ne cura. També pot reflexionar sobre el fet que l'ha repartit a tots sense excepció, que és millor conservar-lo que menjar-se'l ara mateix, que han de respectar els caramels dels companys, etc.

CAPÍTOL 1: «UNA BOSSA DE CARAMELS»

1. Ara que ja saps alguna cosa més sobre què és la ciutadania, explica, amb les teues paraules, en què consisteix sense utilitzar la metàfora del caramel.
2. Demostrea si una educació per a la ciutadania és necessària o no. Indica l'objectiu principal.
3. La formació religiosa i l'educació per a la ciutadania són dues educadores en valors perquè formen la moral de les persones:
 - 3.1. Assenyala les semblances i les diferències que hi ha entre l'una i l'altra.
 - 3.2. Quina creus que és més important? Per què?
4. A partir del que ja saps, explica què és el laïcisme. Busca més informació si en necessites.
5. A continuació es pot organitzar un debat entre les tres postures que sol suscitar la religió: les **persones religioses**, que defensen un paper prioritari de la religió; els **no creients**, que consideren que la religió només té un paper privat i que no té lloc en el sistema educatiu, i els **laics**, que defensen el paper de la religió però sempre sotmesa als criteris públics democràtics.
6. Informa't sobre què és i quins moviments d'objecció de consciència han existit al nostre país i explica:
 - en què consisteix l'objecció de consciència;
 - per què opines que és, o que no ho és, un dret fonamental de les persones;
 - en quins casos és un dret fonamental i cal exercir-lo.
7. Organitzem un *role-playing* amb quatre personatges:
 - a) Un **pare** que es nega que el fill done aquesta matèria i vol demanar l'objecció.
 - b) Una **mestra** que intenta explicar-li que la matèria d'aquesta assignatura no és en absolut contradictòria amb els valors democràtics.
 - c) L'**alumne** que accepta escapar-se'n i a qui és indiferent que li ensenyen ciutadania o no, però preferiria no fer massa soroll.
 - d) La **directora** del centre que, sense entrar a discutir el contingut, explica al pare les conseqüències legals i acadèmiques de la seua actitud per a l'ensenyament del seu fill.
8. El mite de Prometeu explica, segons la tradició grega, la creació de l'ésser humà i també la manera de viure en societat.
 - 8.1. Conta el que coneixies del mite i completa la teua explicació amb el que en saps ara.
 - 8.2. Aclareix quin tipus d'organització social justifica millor aquest mite: una dictadura o una democràcia. Per què?
 - 8.3. Comenta el mite equivalent en la tradició judeocristiana i si aquesta concepció diu alguna cosa sobre el tipus de societat en què s'han d'organitzar els humans.
9. Explica la relació entre ciutadania i igualtat. Pots ajudar-te de la metàfora del caramel.

Per anar més enllà

1. Per tal d'esbrinar la pregunta fonamental que ens ocupa, pot ser d'utilitat l'opinió de Federico Mayor Zaragoza, que va ser director general de la UNESCO (Organització de les Nacions Unides per l'Educació, la Ciència i la Cultura):

TEXT 1

Lo más importante en la educación no es el quién o el qué o el cuándo o el cuánto o el cómo o el dónde, sino el para qué. Educación para formar a ciudadanos del mundo, capaces de reflexionar sobre las grandes cuestiones externas y las personales, que son esenciales, y poseer argumentos propios que se saben exponer y defender con un léxico abundante, capaz de reflejar con toda intensidad lo que se piensa o siente. Un comportamiento que esté de acuerdo con estas respuestas personales y que no dependa de dictados exteriores, a veces desde lejanas instancias. Hoy sobre todo, envueltos en una nube, a veces en vendavales de noticias que nos proporcionan permanentemente estas grandes fuentes mediáticas, la capacidad para hallar tiempo de reflexión y de elaboración de las propias actitudes y manifestaciones es –como antes indicaba– absolutamente indispensable.

Recuperar la fe en la «comunidad educativa» sería un primer paso hacia una educación para la ciudadanía. Si no estamos persuadidos de que la educación puede cambiar las cosas, difícilmente podrán darse las condiciones para enderezar las actuales tendencias hegemónicas, tan preocupantes.

MAYOR ZARAGOZA, F. «Ciudadanía democrática. Reinventar la democracia, la cultura de la paz, la formación cívica y el pluralismo», dins *Cinco ciudadanías para una nueva educación*. IMBERNÓN, F. (coord.). Ed. Graó. Barcelona. 2002

Qüestions

- a) Resumeix amb les teues paraules el sentit (el significat, la funció...) de l'educació segons el Text 1.
- b) Aclareix què significa que necessitem un «temps de reflexió» i si, segons la teua opinió, l'escola pot proporcionar-lo.
- c) Determina a quines tendències hegemòniques preocupants es refereix l'autor. Posa exemples d'actituds del teu voltant que consideres contràries a la democràcia i als drets humans.
- d) Demuestra si, realment, l'educació pot servir per a plantar cara a aquestes tendències i, si existira aquesta educació ciutadana, cap a on podria dirigir-se la societat.

2. Una alternativa a la disputa entre religió i ciutadania pot ser defensar un estat laic. Llig el text següent i contesta les qüestions:

TEXT 2

El laicismo no es en modo alguno una actitud antirreligiosa sino estrictamente evangélica: dad a Dios lo que es de Dios y al César lo que es del César. Consiste en resguardar las instituciones y leyes civiles de la férula religiosa. Vivir en una sociedad laica significa que a nadie se le puede impedir practicar una religión ni a nadie se le puede imponer ninguna. O sea, que la religión (incluida la actitud religiosa que niega y combate las doctrinas religiosas en nombre de la verdad, la ciencia, la historia, etc.) es un derecho de cada cual, pero nunca un deber de nadie y mucho menos de la colectividad. Las jerarquías eclesiásticas –ninguna, nunca– no tienen derecho a convertirse en una especie de tribunal general de última instancia que decida lo que es moral e inmoral en la sociedad, lo que debe ser legal o lo que ha de ser prohibido, quién es digno de gobernar y quién debe ser éticamente repudiado. Las autoridades religiosas no son autoridades morales ni legales: pueden establecer lo que es pecado para sus feligreses, no lo que ha de ser delito para todos los ciudadanos ni indecente para el común del público.

La religión de cada cual es un asunto privado que en ocasiones puede ser exteriorizado públicamente –procesiones, misas...–, pero siempre a título privado. En resumen: en la sociedad democrática hay católicos, protestantes, musulmanes o judíos, pero la sociedad misma no está adscrita a ninguna de estas confesiones ni a su negación. Y si esto es el laicismo... ¿qué es la laicidad? Pues la laicidad, llamada a veces un poco más grotescamente «la sana laicidad» como si el que discrepase de los dogmáticos estuviera enfermo, no es más que el nombre que ciertos clérigos han decidido otorgar a la dosis máxima de laicismo que están dispuestos a soportar... y que suele quedar notablemente por debajo de lo que la sociedad democrática requiere.

El laicismo no es una opción institucional entre otras: es tan inseparable de la democracia como el sufragio universal.

SAVATER, F. *Diccionario del ciudadano sin miedo a saber*. Ariel. Barcelona. 2007

Qüestions

- Explica què és el laïcisme segons F. Savater.
- Delimita el grau de separació que hauria d'haver-hi entre l'àmbit públic i el privat i digues on situaries la religió entre aquests dos àmbits.
- Demuestra si els drets de les persones religioses són respectats o atacats amb el laïcisme.
- Comenta les conseqüències que, pel que fa a la nostra societat, es podrien extraure del laïcisme en aspectes com, per exemple, dedicar, o no, diners de l'estat per a l'església, impartir classes de religió a les escoles, augmentar, mantenir o disminuir la influència de l'església en la vida política...
- Explica per què el laïcisme i la democràcia són inseparables i mostra el teu acord o desacord amb aquesta idea.

Activitat TIC: Una Webquest sobre la ciutadania

1. Accedeix a l'adreça següent de Vilaweb (el servei de notícies en català de més difusió en Internet):

<http://www.vilaweb.cat/www/diariescola/noticia?id=2554625>.

- 1.1. Pren notes sobre la situació de l'educació per a la ciutadania a Catalunya, València i altres comunitats autònomes i a Europa.
 - 1.2. Elabora, com a conclusió d'aquesta recerca, un informe sobre la situació de l'educació per a la ciutadania a Europa i compara-la amb la nostra situació.
2. També pots fer aquesta activitat a través d'aquest bloc didàctic:
elsabordelaciutadania.blogspot.es/1215444420/una-bossa-de-caramels/

CAPÍTOL 2: «FALTA UN CAMEL»

1. Com va el caramel, encara el portes a la butxaca? Magnífic. Conta què has sentit amb el caramel a la butxaca. T'ha fet pensar alguna cosa especial? Explica-ho.
2. Amb quin personatge dels que han aparegut al llibre t'has identificat més? Per què?
3. Valora l'actitud de Francesc al llarg del capítol.
 - 3.1. Coneixes algú semblant? En què s'assembla?
 - 3.2. Raona si aquesta actitud és exemplar.
4. Comenta l'actitud de Cristian. Explica si la seua és una bona manera de comportar-se a classe.
 - 4.1. La seua actitud és similar a la d'algunes persones que creuen que la política és una llanda i que no paga la pena participar-hi. Raona la teua opinió respecte al cas.
 - 4.2. És millor participar o no pagar la pena molestar-se? Raona la resposta.
5. En el llibre es descriu la situació que Raül protagonitza involuntàriament:
 - 5.1. Resumeix el que hi passa.
 - 5.2. Has viscut situacions semblants al teu voltant? Explica-les.
6. Analitza el comportament d'Irene.
 - 6.1. Valora si és atrevida, valenta o inconscient.
 - 6.2. T'atreviries a fer el mateix que ella? Per què?
 - 6.3. Digues per què, o per què no, s'ha de denunciar en públic un cas d'assetjament.
7. Defineix amb les teues paraules què és el *bullying* i descriu-ne exemples de reals o de ficticis.
8. Enumera les possibles característiques de les víctimes d'assetjament escolar i analitza si aquestes víctimes són diferents dels altres joves.
9. Argumenta per què algú pot pensar que no sofrirà mai una cosa semblant.
10. En aquest succés, Cristian no era l'actor principal, però sembla que va participar d'alguna manera:
 - 10.1. Narra de quina manera hi va participar.
 - 10.2. Especifica el grau de responsabilitat que li correspon per la seua conducta.
11. Què faries en una situació com aquesta? Descriu la teua actuació hipotètica.
12. En quin sentit es pot dir que la violació de drets humans dels governs es pot assemblar a l'assetjament? Explica les similituds i les diferències.
13. Saps si al teu institut hi ha comissió de convivència? Si és així, convideu algun membre perquè us explique la seua funció.

14. Saps què és la mediació? Se'n fa al teu institut? Si és així, podeu també convidar un mediador i que us explique com abordar la resolució de conflictes d'una manera dialogada i raonada.
15. *Role-playing*: posat en el lloc d'un **mediador** que ha de resoldre un cas d'assetjament escolar. A més del mediador, estan també: la **víctima** de l'assetjament, l'**assetjador** i un **amic** comú d'ambdós.

Per anar més enllà

1. Compara la teua definició de *bullying* amb la del text següent:

TEXT 1

Què és *bullying*? Són les coses lletges o desagradables que algú o algunes persones et fan o et diuen, o quan no paren de fer-te broma d'una manera que no t'agrada. A quasi tots ens maltracten alguna vegada en la vida. De vegades és difícil dir on s'acaba la broma i on comença el maltractament. El maltractament greu és dolent, encara que només passe una vegada, i pot esdevenir un problema seriós si no s'atura.

MACFARLANE, A. i MCPHERSON, A. *Bullying*. Ed. Bromera. Alzira. 2004 (p.19)

2. Proposa paraules que puguen substituir la paraula anglesa *bullying* i que tinguen el mateix significat o un de semblant.
3. Et sembla tan important aquest fenomen o creus que s'estan exagerant molt les coses?
4. Fem un debat a classe sobre aquesta qüestió.
5. Després del debat podem tornar-nos a fer la pregunta: quina gravetat té avui dia el *bullying*?
6. Llegeix el text següent i valoreu, debateu, el que diu. Afecta molta gent o poca?

TEXT 2

Si fas una llista amb totes les coses que podem anomenar *bullying* –pegar, mossegar, donar cops de puny, empenyar, assetjar, estendre rumors sobre tu, insultar-te, intentar llevar-te les amistats– aleshores quasi tots hem patit això. Si són regulars, i durant molt de temps, un de cada cinc joves.

MACFARLANE, A. i MCPHERSON, A. *Bullying*. Ed. Bromera. Alzira. 2004 (p.19)

7. Has presenciat algun acte de *bullying* al teu voltant? Parleu-ne a classe.

8. Per què creus que hi ha companys que poden arribar a maltractar-ne un altre?

TEXT 3

Alguns maltractadors no se senten bé amb ells mateixos, solen ser persones a qui maltractaren i que creuen que, per sentir-se millor, els cal maltractar una altra persona.

MACFARLANE, A. i MCPHERSON, A. *Bullying*. Ed. Bromera. Alzira. 2004 (p.19)

9. Exposa per escrit la teua opinió sobre si les persones que presenciïn algun maltractament i es riuen de la situació, tenen menys, més o la mateixa responsabilitat que aquell que ho fa materialment.

10. Tria de la llista següent aquells factors que creus que són causa de *bullying*:

☐ traure bones notes	☐ no fer lliga amb la resta de la classe
☐ traure males notes	☐ ser marejador, entremaliat...
☐ agradar-te coses diferents	☐ l'actitud en relació al sexe: facilitat o frigidesa?
☐ problemes amb la faena de classe (llegir o parlar malament)	☐ detalls del cos: granets, cul, pits, pèl...
☐ ser diferent	☐ l'estatura, el pes
☐ ser atractiva o atractiu	☐ l'ètnia, el color de pell, l'origen, la procedència, la religió, la cultura

11. Posa exemples de *bullying*, que hi hages presenciat, motivats per algun dels factors anteriors.

12. Si pateixes o has patit *bullying*, has de saber que aquest problema es pot solucionar. Per això, entre altres coses, no t'has de rendir: crida, denuncia, parla, compta amb els adults, amics, pares, mestres...

12.1. Per tal de posar-nos en situació podem representar una situació hipotètica amb un *role-playing*. En la representació, un company explica al mestre, amics o pares una situació de *bullying*.

12.2. Redacteu un guió teatral per grups. Inventeu una situació com les que hem descrit que reflectisca una situació en què intervinguen els personatges implicats: amics, professors, pares, etc. Després cada grup la representa a classe.

13. Per familiaritzar-nos amb aquest tema podem llegir la novel·la *Senyor de les mosques*, del premi Nobel William Golding. (També podem veure la pel·lícula dirigida per Harry Hook el 1990, una adaptació magnífica de l'obra original.)

Qüestions

- En el llibre, i en la pel·lícula, apareixen dos líders clars, Ralph i Jack, que es comporten de forma oposada. Quin comportament et pareix més convenient per a la resta del grup? Per què?
- Com es tracten entre ells els membres dels dos grups? Quin comportament és més adequat a la situació que viuen?
- Porky, o Piggy, és objecte de burla de quasi tots els xiquets per estar més grosset i ser més intel·ligent. Valora aquest comportament.
- Com s'ho pren Piggy? Els xiquets de l'illa no pensen que li moleste, però li molesta realment? Quin és el problema, allò que pensen els qui insulten o allò que viu l'insultat?
- Conta el final de la novel·la. Creus que s'hauria pogut prevenir i evitar aquest desenllaç? Com? Quins comportaments haurien d'haver canviat?

- f) Has viscut alguna situació semblant al teu entorn? Com creus que es podrien evitar situacions com aquestes?
- g) Com pots saber si el teu comportament és correcte o si estàs cometent una immoralitat o estàs fent-li mal a alguna persona? Si saberes que el teu comportament fa mal a una altra persona, canviaries d'actitud o continuaries?

Activitat TIC: Protecció contra l'assetjament

1. El pla PREVI és un programa que la Conselleria d'Educació de la Generalitat Valenciana ha posat en marxa per tal de prevenir l'assetjament escolar.
 - 1.1. Visita la web i informa't de les mesures que cal prendre en casos com aquests.
www.edu.gva.es/EVA/val/previ.htm
 - 1.2. Elabora una sèrie de passos que hauries de seguir en el supòsit de detectar un cas d'assetjament al teu institut.
2. També pots fer aquesta activitat a través del bloc didàctic:
elsabordelaciudadania.blogspot.es/1215444300/falta-un-caramel/

CAPÍTOL 3: «CAMELS DE COLA I CAMELS DE MADUIXA»

1. El narrador és Marc, que és un xic, i potser aquesta situació determina la seua visió dels fets.
 - 1.1. Conta la història, o algun passatge que consideres que més es nota que el narrador és un xic, des del punt de vista d'una xica.
 - 1.2. Indica idees, actituds, etc., del llibre o de fora, pròpies de xics i transforma-les de manera que mostren formes i plantejaments femenins.
2. Descriu la teua classe.
 - 2.1. S'assembla a la del llibre, o és més moguda?
 - 2.2. Fes una redacció sobre un dia de classe normal en què narres els successos que passen, els sentiments que sents, l'actitud dels companys, dels professors...
3. Exposa l'opinió que et mereix el teu professorat: qui t'agrada més, qui menys i per què.
4. I Gerard, què et pareix? Anota els aspectes positius de Gerard i compara'ls amb els dels teus mestres preferits.
5. Exposa la teua opinió-valoració sobre el teu institut.
 - 5.1. És un lloc divertit o penses com Marc, el protagonista del llibre, que és avorrit? Per què?
 - 5.2. Com hauria de ser un institut per ser l'ideal? Anota les característiques principals, els requisits que hauria d'acomplir un centre educatiu.
6. En aquest capítol, el mestre utilitza un dilema moral per introduir el tema de la igualtat entre homes i dones. Un dilema moral és una situació problemàtica, però possible, en què s'ha de decidir entre diverses opcions. La gràcia és que decidisques tu i, d'aquesta manera, et prepares per a casos reals que siguen semblants. Què decidiries en el cas que tracta el llibre? Et repetisc el dilema perquè no oblidés el cas:

TEXT 1

Formeu part del Consell d'Administració d'una gran empresa, i us trobeu reunits per seleccionar un nou membre del Consell. Heu valorat els currículums de tots els aspirants i al final en queden dos d'empatats amb els mateixos mèrits. L'únic aspecte que els diferencia és el sexe. Un dels consellers afirma que és millor contractar l'home, perquè les dones solen dedicar-se més a la família i menys a l'empresa, i ara els fa falta un treballador a horari complet. Un altre conseller s'alça i afirma el contrari, que haurien de contractar la dona, perquè de fet encara no hi ha cap dona membre del Consell en aquesta empresa i per tant s'hauria d'aplicar la discriminació positiva i potenciar el col·lectiu amb més dificultats per accedir al lloc de treball.

7. En la discussió sembla que les xiques hagen d'estar del costat de les dones, mentre que els xics no veuen clar que siguen les afavorides. Discuteix l'opinió que pensa que aconseguir els drets de les dones és cosa només de dones? Què en diuen els homes?

8. En un determinat moment, Gerard diu que els caramels de cola tenen més valor que els de maduixa, per què? Aclareix quina relació té aquest símil, aquesta metàfora, amb la nostra societat.
9. Demuestra si la nostra societat discrimina les dones. Aporta exemples del llibre o del teu entorn que avalen els teus arguments.
10. Al dilema apareix el que es coneix com a discriminació positiva.
 - 10.1. Explica què significa i posa exemples del món de la política, del treball, de l'ensenyament on s'aplique.
 - 10.2. Digueu la possible raó que justifica la seua implantació.
11. En un moment de la discussió, Cristian afirma que els homosexuals són «mig home i mig dona», raona el teu acord o desacord amb aquesta afirmació.
 - 11.1. Defineix què és l'homosexualitat.
 - 11.2. Argumenta la teua opinió sobre aquesta orientació sexual.

Per anar més enllà

1. És cert que la situació de la dona en la nostra societat ha millorat molt els últims anys? Llig el text següent i respon a les qüestions:

TEXT 2

Però un aspecte que no ha canviat tant en els últims anys, malgrat la labor d'institucions, organitzacions feministes i ciutadans compromesos en general, és el repartiment de les tasques a la llar. Les últimes estadístiques parlen d'un augment de 7 minuts en el temps que els homes dediquen a les tasques domèstiques, concretament són 44 minuts setmanals, enfront de les vora 4 hores que hi dediquen les dones.³ Senzillament impressionant! I tot això amb un 50% de ministres al govern! I malgrat les campanyes conscienciadores que s'han fet! I a pesar de la incorporació generalitzada de les dones al mercat de treball!

Alguna cosa passa ací, alguna cosa no hem fet bé, no creieu? I vosaltres, xics, què feu a casa? I els vostres pares, com es reparteixen les tasques?

Perquè hem de posar-nos a compartir o la societat en què vivim tornarà a ser tan injusta com la d'abans, i això no ho volem.

SANCHIS, R. i SENABRE, E. *Què tinc ací baix?* Ed. del Bullent. València (p. 117)

Qüestions

- a) Segons el text, explica en quins aspectes ha canviat la societat pel que fa al repartiment de faena entre homes i dones. Analitza les dades que s'aporten.

3. *Las mujeres en cifras (1996-2000)*. Instituto de la Mujer. Madrid.

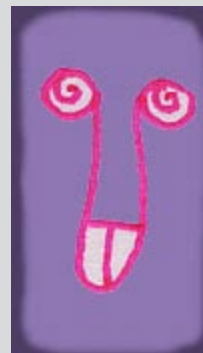
- b) Argumenta per què aquesta situació és injusta i per què s'hauria de canviar per fer-la més igualitària.
- c) Aporta idees per canviar aquesta situació.
- d) I tu, com col·labores a casa? Què hi fas?

2. Ets feminista? Llig el text següent i en parlem:

TEXT 3

Jo també sóc feminista!

Quants de vosaltres, xics, serieu capaços de signar aquesta afirmació? Impossible!, direu. Si jo sóc un home, com vols que em tire terra als ulls? A més, les dones acabaran dominant-ho tot i ens discriminaran a nosaltres. I les xiques, què en penseu? No, no, jo defense les dones, però no sóc feminista; les feministes se'n passen i volen ser superiors als homes. Hi ha encara qui pensa que les feministes són unes *bolles*?

Totes aquestes respostes podrien ser les vostres si participeu de la mala premsa i del desconeixement que té del feminisme la nostra societat. El feminisme no significa altra cosa que demanar la igualtat de drets de dones i homes, tot respectant les diferències. És a dir, que tant xics com xiques, si esteu per la igualtat, podeu dir alt i clar: jo també sóc feminista!

I què implica dir això?

Doncs comporta demanar un món sense violència, ni contra les dones, ni contra ningú; que es repartescun equitativament les tasques de convivència comunes; que es respecte el dret de les dones a viure la sexualitat lliurement i que s'hi done suport; que s'equiparen els salaris si es tracta del mateix treball; que s'afavoresca l'accés de les dones als llocs i càrrecs públics; que es defensen els homes sensibles que es preocupen pels altres; que no es classifiquen els estudis o feines per raons de gènere...

Defensar tot açò i més implica ser feminista. I si sou llestos veureu que, de fet, no ser feminista en la societat actual és sinònim de no ser demòcrata. Si la democràcia és la defensa dels drets fonamentals de les persones, la igualtat entre dones i homes és un dels més necessaris.

Evitar el llenguatge sexista és també una de les demandes del feminisme.

SANCHIS, R. i SENABRE, E. *Què tinc ací baix?* Ed. del Bullent. València (p. 134-135)

Qüestions

- a) Subratlla la definició de feminisme del text i explica-la amb les teues paraules.
- b) Explica l'opinió del text sobre el fet que els xics puguin ser feministes. Què n'opines tu?
- c) A partir del que diu el Text 3, exposa raonadament la relació que existeix entre feminisme i democràcia.
- d) Elabora un comentari personal sobre aquesta frase: «Si el feminisme s'implantara totalment el món seria millor».

Activitat TIC: Dones i homes

1. Busca a la xarxa feminista una activitat en la qual pugues participar:
<http://www.nodo50.org/xarxafeministapv/>
 - 1.1. Comenta en què consisteix l'acció que desenvoluparies i com la portaries a terme.
 - 1.2. Després explica per què la teua acció milloraria la situació de les dones.
2. També pots fer aquesta activitat a través del bloc didàctic:
<http://elsabordelaciudadania.blogspot.es/1215444180/caramels-de-cola-i-de-maduixa/>

GRUP DE DONES DE LA
MARXA MUNDIAL VALENCIA

CAPÍTOL 4: «UN NOU COMPANYY SENSE CAMEL»

1. Un nou company arriba a l'institut. És un fet que, de segur, has viscut a la teua classe.
 - 1.1. Descriu la manera de resoldre en el llibre el problema del caramel?
 - 1.2. Com el resoldries tu?
2. Exposar la teua posició sobre l'arribada d'immigrants al nostre país: creus que és un fenomen inevitable, positiu, negatiu, perillós... Per què?
3. A la societat passa el mateix que a l'institut, arriba gent d'altres països i la seua condició de persones implica que tenen una sèrie de drets fonamentals. Però molts d'aquests drets –com la sanitat, l'educació o la justícia– necessiten diners per fer-los efectius.
 - 3.1. Com soluciona la societat aquesta qüestió?
 - 3.2. Quines mesures es poden prendre: augmentar els pressupostos, repartir els que hi ha, reduir drets als del país?
 - 3.3. I tu, què hi faries?
4. Dèbora encapçala a l'aula les crítiques a l'arribada d'immigrants al nostre país, però al seu costat s'asseu Iulima, que és d'origen àrab. Malgrat això ella no sembla adonar-se'n o tant li fa.
 - 4.1. Digues com penses que s'hauria de parlar sobre els immigrants.
 - 4.2. Raona si hem de parlar de la mateixa o de diferent manera si estan presents.
5. Explica què és el reagrupament familiar.
 - 5.1. Què opines d'aquest dret? Consideres que és una via d'entrada fraudulenta o un dret fonamental?
 - 5.2. Raona què pensaries si foren els teus pares els qui han hagut d'emigrar a un altre país i ara et cridaren a tu?
6. Argumenta a favor o en contra del pensament bastant generalitzat, i que David defensa en el llibre, segons el qual tots els immigrants són delinqüents.
7. Explica quina seria la solució política als problemes que implica la immigració.
 - 7.1. És una solució fàcil o complexa? Per què?
 - 7.2. Converteix-te en polític per uns moments i elabora una proposta política que millore la vida dels immigrants.
8. Mauricio té dificultats amb el valencià. Aquesta és una situació prou comuna. Una bona part de nouvinguts no coneix el valencià.
 - 8.1. Descriu quina hauria de ser la nostra actitud davant d'aquesta situació.
 - 8.2. Marca la proposta que més s'acosta a la teua opinió entre les que hi ha tot seguit i explica-la:
 - Canviar al castellà quan estan presents, perquè amb una llengua ja en tenen prou.
 - Fer cursos de valencià per a nouvinguts, per tal que l'apreguen.
 - No dirigir-los la paraula, perquè volen eliminar la nostra llengua.
 - Parlar-los en valencià, però lentament, perquè l'apreguen.

- És de mala educació parlar en valencià si hi ha persones que no el parlen.
- S'hauria de crear un voluntariat lingüístic que els ajudara amb la nostra llengua.

Per anar més enllà

1. *Role-playing*. El text següent descriu una situació que, encara que siga fictícia, té semblances molt clares amb el nostre país, per tant, no us ho prengueu de broma i intenteu entrar en la pell d'aquests personatges.

TEXT 1

Un país europeu va experimentar durant un llarg període de temps un important creixement econòmic. Van sorgir nombroses empreses amb el consegüent augment dels llocs de treball, que la població del país no podia cobrir. Per a solucionar el problema, el govern va decidir afavorir la immigració de treballadors estrangers. Aquesta mà d'obra importada, a més, aportava un gran avantatge: era més barata i les seues exigències laborals eren pràcticament nul·les. Però amb el pas del temps la situació va canviar radicalment. L'auge econòmic va donar pas a una profunda crisi. Moltes empreses van tancar i un gran nombre de treballadors van ser acomiadats.

Tres amics discuteixen sobre el que s'hauria de fer per a resoldre el problema. Les seues posicions són les següents:

Amic 1: L'objectiu principal és aconseguir que disminuisca la desocupació entre els nadius del país. Com les empreses no poden generar llocs de treball, una de les mesures més eficaces és l'expulsió de tots els estrangers als seus països d'origen; així els seus llocs queden disponibles i no es perden tants diners.

Amiga 2: Aquesta mesura no és justa, perquè seria tractar els estrangers com a coses, que són usats quan són necessaris, i no com a persones que tenen una dignitat i uns drets fonamentals que han de ser respectats, com en el cas dels nadius. La solució que proposa és que els qui treballen siguen solidaris amb els desocupats, amb independència de la seua nacionalitat, creen mecanismes de repartiment de treball i tracten, amb el poder polític i econòmic, de buscar ajudes de caràcter social.

Amiga 3: Només haurien de romandre en el país aquells estrangers que tenen legalitzada la seua situació i expulsar-ne la resta.

Qüestions

- a) Quina de les solucions és més convincent i per què?
- b) Quin valor dels tres que invoquen els amics és més important: l'eficiència econòmica, el respecte i la dignitat de les persones o el compliment de la llei com a manifestació de la justícia? Fixa't que cada un d'ells col·loca l'economia, la moral o la política com a element fonamental.
- c) Si no poden aconseguir-se els tres valors al mateix temps, a quin donaríem prioritat en la situació descrita?
- d) Què fa Espanya en l'actualitat per a impulsar la consecució de cadascun d'aquests valors? Per quin o quins dels tres s'inclina més?

2. Llig el text i contesta les qüestions:

TEXT 2

Pero entonces, ¿cuál es la diferencia entre ser extranjero y ser inmigrante?

No es algo sencillo, en efecto. El extranjero es una persona que no posee la nacionalidad del país en que se encuentra. Lo más frecuente es que no permanezca mucho tiempo en ese país. Sólo está de paso, y piensa regresar a su país. Europa no es una fortaleza prohibida para la circulación de gente del mundo entero. Por otra parte, eso sería contrario a la ley internacional, que considera la libertad de circulación como uno de los derechos humanos. Si el extranjero decide quedarse en un país europeo, se convierte en inmigrante. Ahora bien, no puede tomar esa decisión por sí solo. La ley del país de acogida establece las condiciones de instalación. Y esas condiciones obedecen a varias reglas: por ejemplo, poder trabajar o no poder trabajar. Antes de 1974, en Europa un extranjero podía fácilmente convertirse en inmigrante si encontraba trabajo. Desde 1974, a causa del paro, a los extranjeros les resulta muy difícil obtener un permiso de trabajo. Sólo un pequeño número de trabajadores, procedentes de África, el Magreb, Asia, América o la Europa del Este, siguen entrando legalmente cada año para trabajar en sectores donde se los necesita (hostelería, restauración, construcción, servicios sociales, comercio, informática, enseñanza por lo que respecta a los trabajadores permanentes, agricultura en lo tocante a los trabajadores temporeros).

NAIR, S. *La inmigración explicada a mi hija*.
Ed. Plaza y Janés. Barcelona. 2000

Qüestions

- a) Explica les diferències entre ser *estranger* i ser *immigrant*.
- b) Quina consideració té la llibertat de circulació? Et sembla important preservar-la? Quines conseqüències podria portar no reconèixer-la?
- c) Per què abans de 1974 era més fàcil obtenir un permís de treball a Europa?
- d) Els valencians i els espanyols han sigut emigrants en altres moments històrics, haurien pogut ser-ho ara?
- e) Tens algun familiar que haja hagut d'emigrar? Conta'ns el cas.

3. Saps en què consisteix la campanya *Voluntariat pel valencià!* Llig el text següent i informa-te'n:

TEXT 3

És el projecte de participació lingüística que té com a objectiu posar en contacte voluntaris que vulguen destinar una hora a la setmana (durant un mínim de 10 setmanes) a conversar amb persones que volen llançar-se a parlar valencià.

Són moltes les persones que desitgen utilitzar el valencià per a comunicar-se, i necessiten situacions reals de la vida per a fer-ho.

També l'alumnat que aprén valencià a les aules necessita completar l'aprenentatge de la llengua oral. *Voluntariat pel valencià* pot ajudar-los a superar la possible inseguretats que provoca l'ús d'una nova llengua.

És una manera de facilitar aquest contacte personal entre un parlant del valencià i una persona disposada a reforçar l'aprenentatge previ.

Aquesta iniciativa, a més de facilitar a l'alumnat un interlocutor per poder conversar en valencià, vol incidir en els hàbits lingüístics dels valencianoparlants i consolidar la idea que el valencià és i ha de ser llengua d'acollida.

Voluntariat pel valencià Tel.: 902 430 237 Correu-e: correu@voluntariatpelvalencia.org

Qüestions

- Creus que és necessari fer campanyes com aquesta? Per què?
- Hi ha campanyes similars per al castellà? Per què?
- En realitat, els fa falta a les persones que vénen d'altres països aprendre la nostra llengua? Per què?
- Ens afecta a nosaltres en alguna mesura que les persones nouvingudes aprenguen, o no, la nostra llengua? En quins aspectes?
- Explica per què el dret d'expressar-se en la llengua pròpia es pot considerar un dret fonamental.

Activitat TIC: SOS RACISME

- Entra al web de l'ONG SOS RACISME (www.sosracisme.org) i explica, amb les teues paraules, els objectius d'aquesta associació, com s'organitza i quines campanyes té en marxa.
- També pots fer aquesta activitat a través del bloc didàctic: elsabordelaciudadania.blogspot.es/1215444060/un-nou-company-sense-caramel/

S.O.S. RACISME

CAPÍTOL 5: «FEM BOSSETES DE CARAMELS»

1. Fes una descripció sobre com t'agradaria viure de gran. Pots triar alguna de les opcions següents i explicar les teues expectatives: esperes casar-te, viuràs sol o sola, no vols casar-te, però esperes viure en parella, altres.
2. El 3 de juliol de 2005 va entrar en vigor una llei del govern espanyol que permet el matrimoni homosexual:
 - 2.1. Raona si estàs d'acord o no amb aquesta mesura.
 - 2.2. Esmenta els possibles avantatges o inconvenients legals i socials que comporta.
3. Descriu el model de convivència afectiva més generalitzat en la nostra societat i en quins aspectes de la vida t'influeix aquest model social.
4. Defineix, amb les teues paraules, els diferents tipus de família que apareixen en el llibre: família extensa, família monoparental, família nuclear, família homoparental, *singles*.
5. *Role-playing*. Ara trieu un dels personatges del llibre i, com si fóreu ell, defenseu un tipus de família. Per exemple: «Irene defensaria la família monoparental, perquè...» i a continuació raoneu per què aquest tipus de família és convenient i adequat, sense excloure'n d'altres. Un altre alumne defensa la família nuclear amb Francesc, per exemple. Un altre l'homoparental, amb Carme... i així entrem en una discussió en classe sobre els diferents tipus de família.
6. Explica què significa «normal» aplicat als diferents models de convivència social.
7. Analitzem el text que apareix en aquest capítol. Llig-lo atentament i assenjala alguna de les dades que expressa. Raona la importància d'aquestes per al canvi social.

TEXT 1

En cuanto a las proyecciones para el futuro inmediato, utilizando las estimaciones de la Universidad de Harvard sobre la formación de los hogares hasta el año 2000, como porcentaje del total de hogares, las parejas casadas con hijos se espera que descendan aún más, del 31,5% en 1980 al 23,4% en 2000, mientras que los hogares de una sola persona pueden aumentar del 22,6% al 26,6%, superando estadísticamente al hogar tipo de parejas casadas con hijos. Los padres solos ascenderían ligeramente del 7,7% al 8,7%. Las parejas casadas sin hijos se convertirían en el tipo de hogar más numeroso, pero no predominante, permaneciendo en torno al 29,5% del total, un efecto de la supervivencia mayor de ambos cónyuges, junto con el reemplazo de estas antiguas parejas casadas con hijos por una gama más diversificada de formas de hogar. En efecto, lo que denominan «otros hogares», que comprende modos de organizar la vida heterogéneos, se proyecta que aumenten su proporción del 8,8% en 1980 al 11,8% en 2000.

CASTELLS, M. *La era de la información: economía, sociedad y cultura I*
Alianza Ed. 1998

8. En quins aspectes es podria veure que el model de família està canviant en la nostra societat? Posa exemples per demostrar la teua opinió.
9. Planteja als pares i als avis les qüestions següents i redacta un informe breu amb les seues explicacions:
 - 9.1. La seua opinió sobre el model de família més convenient.
 - 9.2. Que valoren si, quan ells eren joves, les persones estaven obligades –igual, més o menys que ara– a viure com manava la societat, o la religió, o la moral.
10. Raona i explica la teua posició davant la disjunció entre:
 - a) que cada persona trie el seu model de convivència amb les mínimes imposicions externes, o
 - b) que la societat organitze els models de convivència de tots d'una manera ordenada i uniforme, i que, per tant, el món dels afectes de les persones s'ajuste als models que imposa la religió, la societat i els estils de vida del moment en què viu.
11. Anomena unes quantes persones del teu voltant que no solen seguir el model de família tradicional. Analitza si estan mal vistos o discriminats i per què.

Per anar més enllà

1. Observa les imatges i escriu davall el tipus de família que corresponga: família nuclear, família extensa, família homoparental, família monoparental, família nombrosa

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- a) Fes una llista amb les característiques que diferencien aquestes famílies.
 - b) Fes una llista amb les característiques que tenen en comú.
 - c) Defineix què és una família amb les teues paraules.
 - d) Determina la funció principal de la família en la societat actual.
 - e) Saps el que pensa l'església catòlica sobre la família? Informa-te'n i raona la teua posició amb els seus postulats.
2. Analitzem els contes infantils (*La Ventafocs*, *La Blancaneus*, *La bella i la bèstia*). Cada alumne recorda un conte de la seua infància i el resumeix en unes quantes línies. Després es lliguen els resums en veu alta i posteriorment es contesten les preguntes següents:
- a) Com acaben les relacions amoroses dels contes tradicionals?
 - b) Per als protagonistes dels contes, què és més important, l'amor o altres coses?
 - c) Defineix els herois dels contes. Són solitaris, expressen sentiments, es queixen...?
 - d) Què esperen ells de la vida? I elles?
 - e) Quin model de relació dels que hem vist en l'exercici anterior representen?

Activitat TIC

1. La Vikipèdia és l'enciclopèdia lliure més consultada d'Internet.
 - 1.1. Vés a l'entrada en què defineix el concepte *família*.
ca.wikipedia.org/wiki/Fam%C3%ADlia
 - 1.2. Revisa ara i completa, utilitzant l'enciclopèdia, els conceptes que hem treballat en aquest capítol (família nuclear, família extensa, família homoparental, família monoparental, família nombrosa).
2. També podeu fer aquesta activitat a través del bloc didàctic:
<http://elsabordelaciudadania.blogspot.es/1215444000/fem-bossetes-de-caramels/>

CAPÍTOL 6: «I LA RESTA DE L'ALUMNAT? NO TÉ CARAMELS!»

1. El text que apareix en el llibre i que us reproduïsc tot seguit pertany a Kant, un filòsof il·lustrat molt important en la història de la filosofia. Busca en llibres de consulta o en Internet qui era, quan va viure, què deia, quins llibres va escriure... i redacta un informe breu amb aquesta informació.
2. Ara podem treballar el text que apareix en el llibre. Llig-lo, subratlla la frase més important i explica-la amb les teues paraules:

TEXT 1

Comporta't sempre de tal manera que et relaciones amb la humanitat, ja siga amb la teua persona com amb qualsevol altra, sempre com un fi, i mai sols com un mitjà.

3. Explica per què el món seria més just si tractàrem totes les persones com a persones.
4. Posa exemples del teu entorn en els quals es tracte les persones com a objectes, com a coses, o que se les utilitze per aprofitar-se'n. Per què és incorrecte aquest tractament?
5. Ara agafa els casos que has descrit en l'activitat anterior i explica com hauria de ser el tracte moralment correcte, aquell en què es respecta les persones com a tals.
6. En el llibre, els alumnes ideen una campanya de sensibilització sobre la necessitat d'estendre l'educació en drets humans a tot l'institut. Ells regalen caramels i fan pamflets, però hi ha molts mitjans d'aconseguir-ho. Poseu-vos per grups i penseu una campanya de sensibilització sobre els drets de ciutadania, podeu fer xapes, teatre, xerrades... poseu-hi imaginació.
7. Inventeu un lema per a la campanya que posareu en marxa. Els personatges del llibre proposen el següent: «No perdes els teus drets, conserva el caramel». Però en podeu posar d'altres.
8. Raona si la campanya que organitzen en el llibre obté els resultats que esperaven i els motius d'aquests resultats.

Per anar més enllà

1. Llig el text següent, reflexiona sobre els actes moralment incorrectes i contesta les qüestions següents:

TEXT 2

Vegem la seua pregunta –va dir el Senyor Ibarra–. Estan buscant com es defineix una acció roïna i immoral, és a dir, alguna cosa que serveix en tots els casos com a criteri o senyal per a reconèixer una mala acció. Una cosa és segura, i és que les altres persones sempre s'indignen per una acció roïna i la persona que l'ha feta té un sentiment de vergonya i de culpa. Seria aquesta la regla general que estan buscant?

–Això de la culpa funciona en alguns casos, però en altres casos no –va dir Sebastián–. Hi ha vegades en què un no sap si hauria de sentir-se culpable o no. Per exemple, si jo guanye en una competició esportiva, faig que els altres perden. He de sentir-me culpable per això?

–Aquest és un cas diferent –va dir el senyor Ibarra–, si jo guanye una carrera, per exemple, no tinc per què sentir-me culpable.

–Però jo em puc sentir malament, si és el meu amic el que ha perdut –va dir Sebastián.

–És veritat –va dir el senyor Ibarra–. Es pot sentir llàstima per la persona que perd, però ningú podria indignar-se amb tu per haver guanyat, per tant, el perdedor tampoc pot tenir ressentiments amb el guanyador.

–Però, què passa si les persones que fan alguna cosa que en veritat és roïna no se senten culpables? –va preguntar Camila–. Per exemple, en el cas de les promeses, ocorre que hi ha persones que les trenquen i mai se senten culpables.

–Tens raó –va dir el Senyor Ibarra–. Hi ha persones que fan coses immorals i no se senten culpables. Però aqueixes són persones que no tenen vergonya, per això diem que són pocavergonyes o desvergonyides. Però, en general, si som persones que ens reconeixem com a persones morals, reaccionem amb un sentiment d'indignació quan algú fa alguna cosa immoral, i qui ho fa, experimenta un sentiment de culpa i de vergonya. [...]

–Així és que hi ha tres sentiments morals –va dir Camila–. D'una banda, la persona que comet la falta hauria de sentir-se culpable, és a dir, se sent culpable si es reconeix com a persona moral. En segon lloc, la persona afectada per la falta que es comet se sent ressentida, i, finalment, les persones no afectades s'indignen, sempre que pressuposem que es reconeixen com a persones morals.

–Això és, això és –va dir el senyor Ibarra entusiasmat–, són tres sentiments que estan estretament lligats entre si. Ara hem de preguntar-nos per què tenim aquests sentiments. Si han estat atents al que els he dit, comprendran que açò és el mateix que preguntar-nos per què considerem una acció com a roïna. Aqueix ha estat el motiu que han tingut vostés per a venir a conversar amb mi, no és cert?

TUGENDHAT, E.; LÓPEZ, C.; VICUÑA, A. M. *El libro de Manuel y Camila* (traducció)

Qüestions

- a) En el text es discuteix sobre el criteri que ens permet qualificar una acció de dolenta o immoral. Subratlla totes les explicacions que ens ajuden a decidir el caràcter moral d'una acció.
- b) Què significa «sentiment de culpa» en el text? Explica-ho amb les teues paraules. L'has sentit alguna vegada? Per què?

- c) El text parla de «sentiments morals», per què sentiments i no raonaments? Penses que està ben utilitzat el terme atés que els personatges estan enraonant?
- d) Aplica aquest criteri moral a la situació de la novel·la *Senyor de les mosques*. Estarien comportant-se d'una manera moralment correcta els membres de la tribu de Jack? I els de la de Ralph?
- e) Aplica també aquest criteri a un cas d'assetjament que hages patit, provocat o permès. En quins casos és reprobable moralment?

Activitat TIC: Filòpolis

1. Entra a la millor web d'iniciació filosòfica en català, Filòpolis (www.xtec.es/~lvallmaj/), i busca i anota breument:
 - 1.1. Qui era Kant i contrasta-ho amb el que havies anotat a la primera activitat d'aquest capítol.
 - 1.2. El sentit dels drets humans i el seu valor universal. Pots començar per l'apartat Un món sense drets? (www.xtec.es/~lvallmaj/edupolis/1sensdre.htm).
2. També pots fer aquesta activitat a través del bloc didàctic:
elsabordelaciutadania.blogspot.es/1215443880/i-la-resta-de-l'alumnat-no-te-caramels/

CAPÍTOL 7: «DECISIONS ESBOJARRADES»

1. Demaneu al mestre que us pose una sèrie de televisió en la qual apareguen personatges adolescents. Per entendre-la millor:
 - 1.1. Analitzeu els comportaments dels personatges principals, valoreu-los, parleu-ne i reflexioneu sobre la vostra opinió respecte a la qüestió.
 - 1.2. Feu el mateix sobre la varietat de temes que hi apareixen –l'escola, el sexe, les drogues, l'amor, les relacions familiars...– i la manera com els tracten en la sèrie.
2. De totes maneres, de segur que sou fans d'alguna sèrie?, de quina?
 - 2.1. Quins personatges hi apareixen?
 - 2.2. Quina visió dels joves dóna?
 - 2.3. Apareixen escenes de sexe? I de drogues?
 - 2.4. És realista la visió que comunica?
3. Escriu la teua opinió sobre el tema del qual es parla en aquest capítol: la barreja d'alcohol, drogues i sexe.
 - 3.1. Quins avantatges comporta? Quins perills afegits implica?
 - 3.2. Fes dues columnes i una balança, cada columna es col·loca en un plat de la balança, i quan les tingues totes, valora quina pesa més. Atorga un pes a cada característica, però pensa que no totes pesen igual, hi ha perills que són irreversibles i pesen molt, i d'altres que es poden resoldre.
4. Explica si en les sèries de més èxit entre els joves es tracta correctament el tema de l'assetjament, o generalment els assetjadors són herois. Posan exemples.
5. Explica què és el *petting*?
 - 5.1. Raona si consideres aquesta pràctica completa?
 - 5.2. Analitza si el fet de no practicar la penetració implica que no es pot parlar de sexualitat completa.
6. Explica la teua valoració sobre l'ús del condó.
 - 6.1. Hi ha molts xics que afirmen que no se'l volen posar perquè diuen que lleva plaer. Raona la teua opinió sobre aquesta idea.
 - 6.2. Detalla quins avantatges implica utilitzar el condó en les relacions sexuals.
7. Si practiques la sexualitat amb condó, però aquest es trenca, on pots anar per solucionar el problema? Coneixes el Centre de Salut Sexual i Reproductiva (l'antiga Planificació Familiar) del teu barri o poble? Es pot organitzar una activitat extraescolar per a visitar-lo i aprofitar per fer una xerrada sobre mètodes anticonceptius.
8. De les pràctiques sexuals que hi ha tot seguit, marca quines poden contagiar la sida o alguna malaltia de transmissió sexual (MTS):

☐ penetració vaginal	☐ cunnilingus	☐ fel·lació
☐ bes a la boca	☐ agafar-se la mà	☐ penetració anal
☐ masturbació	☐ besos per tot el cos	☐ acaronar

9. Sembla que xics i xiques busquen diverses coses en les relacions sexuals.
 - 9.1. Què busquen normalment les xiques?
 - 9.2. I què busquen els xics?
 - 9.3. Estàs d'acord amb aquesta classificació?
 - 9.4. Després de posar en comú a classe aquestes expectatives de xics i xiques i anotar-les a la pissarra, intercanvieu-vos els papers, que els xics defensen la posició de les xiques, i les xiques la dels xics, així comprendreu com les coses es veuen de diferent manera.
10. Aporta idees per millorar la comunicació entre sexes. Proposa alguna mesura concreta.
11. T'han donat classe d'educació sexual a l'escola? Qui? Quan? Com? Quins temes s'han tractat concretament?
12. Com t'agradaria que te'n donaren? D'una manera semblant com ho fa Gerard? Què t'agrada de la seua manera d'abordar la sexualitat a l'aula?
13. Saps qui era Michel de Montaigne? Informa-te'n en algun llibre de consulta o en Internet i pren nota de la informació més significativa.
14. I Aristòtil i Epicur? També eren filòsofs i ambdós defensaven que les persones busquem el plaer, però un plaer que no ens porte dolor associat. Raona si estàs d'acord, o no, amb aquesta posició. Posa'n algun exemple.

Per anar més enllà

1. Analitzeu en grup una sèrie d'èxit entre els adolescents. Preferiblement que hi apareguen personatges adolescents, que es parle de sexe, de famílies, d'educació, però això es pot adaptar. El professor plantejarà unes preguntes que s'han de contestar individualment com a base de la reflexió col·lectiva posterior. El guió pot ser semblant al següent, adaptable a cada cas.

ANÀLISI DE SÈRIES I FILMS	
A. INFORMACIÓ PRÈVIA	
TÍTOL:	
ANY:	PAÍS:
DIRECTOR:	
INTÈRPRETS PRINCIPALS:	
ÈPOCA DE TRANCURS DE L'ACCIÓ:	
GÈNERE:	

B. QÜESTIONS PREPARATÒRIES

1. T'ha agradat l'obra? Per què?
2. Què és el que més t'ha agradat? Per què? I el que menys? Per què?
3. S'ha entès la història? Hi ha alguna cosa que no s'haja entès?

C. LECTURA FÍLMICA

a) Lectura narrativa

1. Narra l'argument i el desenvolupament: amb quina situació s'inicia (plantejament); moments, conflictes principals (nus, trama); i a quina situació s'arriba (desenllaç).
2. Descriu el personatge principal: el físic, el caràcter, les aspiracions, els problemes, els sentiments...
3. Fes el mateix amb la resta de personatges, diferenciant-los segons el sexe.
4. Explica com és l'entorn en el qual es desenvolupa l'acció.

b) Lectura formal

1. Indica el gènere, l'estil i el to de l'obra.
2. Com sol presentar la càmera als personatges: de cos sencer, de cintura cap amunt, només el rostre? Es mou molt la càmera: s'acosta o s'allunya dels personatges?, els segueix? Com els enfoca: des de dalt, des de baix o de cara?
3. Descriu com és la música, quan apareix, si en té molta o poca... Comenta també, en cas d'haver-n'hi, els efectes sonors.
4. Explica amb exemples la teua opinió sobre els aspectes formals següents: passen molt ràpid les imatges, o passen lentament? Comenta com es narren els fets: d'una manera lenta, avorrida, àgil o divertida? Et sembla llarga o curta?

c) Lectura temàtica

1. Estàs d'acord amb el títol o, en el seu cas, amb la traducció d'aquest? Quin li hauries posat?
2. Quins altres aspectes hi hauries introduït? I quins n'hauries eliminat?
3. Canviaries el final? Per què?

d) Lectura valorativa

1. Amb quin personatge t'has identificat més? Per què? Quin no t'ha agradat? Per qui has sentit llàstima? Per què?
2. Quines són les imatges que més t'han agradat? Per què?
3. Quines escenes t'han resultat més interessants? Per què?
4. T'ha agradat la música? Creus que és adequada per a la història?
5. Recomanaries l'obra o la desaconsellaries, per què?
6. Has trobat diferències importants entre personatges femenins i masculins? Quines? Per què creus que hi ha aquestes diferències?
7. Estàs d'acord amb la manera de viure dels personatges? I amb els interessos o els objectius d'algun d'aquests? Per què? Canviaries la seua actuació? En quin sentit?

2. Aprofundir en l'autor del qual parla el llibre pot ser una bona activitat. Un text de Montaigne ens pot acostar a la seua figura:

TEXT 1

Les persones més sàvies poden forjar-se un descans completament espiritual, perquè tenen una ànima forta i vigorosa. Jo, que la tinc vulgar, he de recórrer als benestars corporals per sostenir-me; i ja que els anys m'han privat d'aquells que són més del meu gust, instruïsc i empenete el meu apetit cap als que més s'adiuen amb aquesta edat. Cal retenir amb dents i ungles l'ús dels plaers de la vida, que, els uns darrere dels altres, els anys ens trauen de les mans.

MONTAIGNE, M. *Assaigs*. Llibre I. Ed. Proa (p. 406)

Qüestions

- a) Determina, segons el teu parer, com es considera o com es valora la sexualitat i els plaers sexuals a partir del que diu el text.
- b) Subratlla les frases del text que et pareguen especialment encertades i explica-les després amb les teues paraules.
- c) Anota en els marges la idea principal del text.
- d) Creus que s'han de buscar tots els plaers o és preferible triar? Quins són preferibles i per què?

Activitat TIC: Educació sexual a la xarxa

1. Si voleu aprendre sexualitat a la xarxa, podeu accedir a la web següent, que planteja *webquest* sobre educació sexual:
especular.webcindario.com/webquestetica/websexualitat/indexpapers.htm
2. També pots fer aquesta activitat a través del bloc didàctic:
elsabordelaciudadania.blogspot.es/1215443760/decisiones-esbojarrades/

ESPECULAR
E2BECN7VB
REFLEXIONES DESDE LA CAVERNA

CAPÍTOL 8: «ELS DRETS HUMANS COM UNA BOSSA DE CARAMELS»

1. Resumeix la jugada que Gerard fa a Miquel.
 - 1.1. Comenta si et sembla correcta l'actuació del mestre.
 - 1.2. Raona si és un bon exemple per explicar el valor dels drets humans, o per contra, és un abús.
2. Anota, de memòria, algun dels drets de la Declaració Universal dels Drets Humans que va aprovar l'ONU, el 1948.
3. L'**article 1** de la Declaració diu: «Tots els éssers humans naixen lliures i iguals en dignitat i en drets. Són dotats de raó i de consciència, i han de comportar-se fraternalment els uns amb els altres». Explica què significa i posa un exemple de la seua aplicació.
4. Alfred i Miquel trien l'**article seté**, que diu: «Tots són iguals davant la llei i tenen dret, sense cap distinció, a la mateixa protecció per part de la llei. Tots tenen dret a la mateixa protecció contra qualsevol discriminació que viole aquesta Declaració i contra qualsevol incitació a una tal discriminació».
 - 4.1. Aplica aquest article a l'expulsió de Miquel, i raona per què era injusta.
 - 4.2. Posa'n un exemple real, d'alguna notícia que hages escoltat o llegit.
5. Francesc i David defensen l'**article segon**, que diu: «Tothom té tots els drets i llibertats proclamats en aquesta Declaració, sense cap distinció de raça, color, sexe, llengua, religió, opinió política o de qualsevol altra mena, origen nacional o social, fortuna, naixement o altra condició». Explica per què consideren que aquest article és fonamental. Estàs d'acord amb ells? Posa exemples de la importància que té.
6. En un moment de la discussió, s'utilitzen paraules ofensives. Argumenta per què és important utilitzar un llenguatge correcte, sense insults ni menyspreus, per a defensar les idees.
7. Sergi i Josep escullen l'**article 4**, el que parla de la prohibició de l'esclavitud: «Ningú no serà sotmès a esclavitud o servitud: l'esclavitud i el tràfic d'esclaus són prohibits en totes llurs formes». Analitza la situació de l'esclavitud al món en l'actualitat. Posa'n exemples reals que refermen la teua opinió.
8. Irene i Carme, trien el **13**: «1. Tota persona té dret a circular lliurement i a triar la seva residència dins les fronteres de cada Estat. 2. Tota persona té dret de sortir de qualsevol país, àdhuc el propi, i a retornar-hi». Explica la importància d'aquest article en relació amb la immigració i els refugiats.
9. Adrià i Marc trien el **18**: «Tota persona té dret a la llibertat de pensament, de consciència i de religió; aquest dret inclou la llibertat de canviar de religió o de creença, i la llibertat, individualment o col·lectivament, en públic o en privat, de manifestar la religió o creença per mitjà de l'ensenyament, la pràctica, el culte i l'observança». Posa exemples de violació d'aquest article i demostra la seua importància.

10. L'últim article de què parlen és del **21**: «1. Tota persona té dret a participar en el govern del seu país, directament o per mitjà de representants lliurement elegits. 2. Tota persona té dret, en condicions d'igualtat, a accedir a les funcions públiques del seu país». Raona sobre l'afirmació que la democràcia és el millor règim polític possible. Posa exemples de països que han incorporat la democràcia recentment.
11. Quins drets afegiries a aquesta declaració? Algun dels que es parla en el llibre? Quins i per què?

Per anar més enllà

1. A continuació t'ofereixo la Declaració Universal dels Drets Humans que l'ONU va aprovar en 1948 i que sobre aquests drets constitueix el referent actual més reconegut arreu del món. Et demanem que lliges tota la declaració tranquil·lament i que selecciones un dels drets, aquell que et sembla més important. I explica per què.

Article 1

Tots els éssers humans naixen lliures i iguals en dignitat i en drets. Són dotats de raó i de consciència, i han de comportar-se fraternalment els uns amb els altres.

Article 2

Tothom té tots els drets i llibertats proclamats en aquesta Declaració, sense cap distinció de raça, color, sexe, llengua, religió, opinió política o de qualsevol altra mena, origen nacional o social, fortuna, naixement o altra condició.

A més, no es farà cap distinció basada en l'estatut polític, jurídic o internacional del país o del territori al qual pertanga una persona, tant si és independent com si està sota administració fiduciària, si no és autònom, o està sota qualsevol altra limitació de sobirania.

Article 3

Tota persona té dret a la vida, a la llibertat i a la seua seguretat.

Article 4

Ningú no serà sotmès a esclavitud o servitud: l'esclavitud i el tràfic d'esclaus són prohibits en totes llurs formes.

Article 5

Ningú no serà sotmès a tortures ni a penes o tractes cruels, inhumans o degradants.

Article 6

Tota persona té el dret arreu al reconeixement de la seua personalitat jurídica.

Article 7

Tots són iguals davant la llei i tenen dret, sense cap distinció, a la mateixa protecció per part de la llei. Tots tenen dret a la mateixa protecció contra qualsevol discriminació que viole aquesta Declaració i contra qualsevol incitació a una tal discriminació.

Article 8

Tota persona té dret a un recurs efectiu prop dels tribunals nacionals competents que l'empare contra actes que violen els seus drets fonamentals reconeguts per la constitució o per la llei.

Article 9

Ningú no serà detingut, pres o desterrat arbitràriament.

Article 10

Tota persona té dret, en condicions de plena igualtat, a ser escoltada públicament i amb justícia per un tribunal independent i imparcial, per a la determinació dels seus drets i obligacions o per a l'examen de qualsevol acusació contra ella en matèria penal.

Article 11

1. Tots els acusats d'un delicte tenen el dret que hom en presumisca la innocència fins que no se'n prove la culpabilitat segons la llei en un judici públic, en què hom li haja assegurat totes les garanties necessàries per a la seua defensa.
2. Ningú no serà condemnat per actes o omissions que en el moment que van ser comesos no eren delictius segons el dret nacional o internacional. Tampoc no s'imposarà cap pena superior a l'aplicable en el moment de cometre el delicte.

Article 12

Ningú no serà objecte d'intromissions arbitràries en la seua vida privada, la seua família, el seu domicili o la seua correspondència, ni d'atacs al seu honor i reputació. Tothom té dret a la protecció de la llei contra tals intromissions o atacs.

Article 13

1. Tota persona té dret a circular lliurement i a triar la seua residència dins les fronteres de cada Estat.
2. Tota persona té dret de sortir de qualsevol país, àdhuc el propi, i a retornar-hi.

Article 14

1. En cas de persecució, tota persona té dret a cercar asil en altres països i a beneficiar-se'n.
2. Aquest dret no podrà ser invocat contra una persecució veritablement originada per delictes comuns o per actes oposats als objectius i principis de les Nacions Unides.

Article 15

1. Tota persona té dret a una nacionalitat.
2. Ningú no serà privat arbitràriament de la seua nacionalitat, ni del dret de canviar de nacionalitat.

Article 16

1. Els homes i les dones, a partir de l'edat núbil, tenen dret, sense cap restricció per motius de raça, nacionalitat o religió, a casar-se i a fundar una família. Gaudiran de drets iguals pel que fa al casament, durant el matrimoni i en dissoldre's aquest.
2. Nomes es realitzarà el casament amb el lliure i ple consentiment dels futurs esposos.
3. La família és l'element natural i fonamental de la societat i té dret a la protecció de la societat i de l'Estat.

Article 17

1. Tota persona té dret a la propietat, individualment i col·lectiva.
2. Ningú no serà privat arbitràriament de la seua propietat.

Article 18

Tota persona té dret a la llibertat de pensament, de consciència i de religió; aquest dret inclou la llibertat de canviar de religió o de creença, i la llibertat, individualment o col·lectivament, en públic o en privat, de manifestar la religió o creença per mitjà de l'ensenyament, la pràctica, el culte i l'observança.

Article 19

Tota persona té dret a la llibertat d'opinió i d'expressió; aquest dret inclou el de no ser molestat a causa de les pròpies opinions i el de cercar, rebre i difondre les informacions i les idees per qualsevol mitjà i sense límit de fronteres.

Article 20

1. Tota persona té dret a la llibertat de reunió i d'associació pacífiques.
2. Ningú no pot ser obligat a pertànyer a una associació.

Article 21

1. Tota persona té dret a participar en el govern del seu país, directament o per mitjà de representants lliurement elegits.
2. Tota persona té dret, en condicions d'igualtat, a accedir a les funcions públiques del seu país.
3. La voluntat del poble és el fonament de l'autoritat de l'Estat; aquesta voluntat ha d'expressar-se mitjançant eleccions autèntiques, que hauran de fer-se periòdicament per sufragi universal i igual i per vot secret o per un altre procediment equivalent que garantisca la llibertat del vot.

Article 22

Tota persona, com a membre de la societat, té dret a la seguretat social i a obtenir, mitjançant l'esforç nacional i la cooperació internacional, segons l'organització i els recursos de cada país, la satisfacció dels drets econòmics, socials i culturals indispensables per a la seua dignitat i el lliure desenvolupament de la seua personalitat.

Article 23

1. Tota persona té dret al treball, a la lliure elecció de la seua ocupació, a condicions equitatives i satisfactòries de treball, i a la protecció contra l'atur.
2. Tota persona, sense cap discriminació, té dret a salari igual per igual treball.
3. Tothom que treballa té dret a una remuneració equitativa i satisfactòria que assegure per a ell i la seua família una existència conforme a la dignitat humana, completada, si cal, amb altres mitjans de protecció social.
4. Tothom té dret a constituir sindicats per a defensar els seus interessos i a afiliar-s'hi.

Article 24

Tota persona té dret al descans i al lleure i, particularment, a una limitació raonable de la jornada de treball i a vacances periòdiques pagades.

Article 25

1. Tota persona té dret a un nivell de vida que assegure, per a ell i la seua família, la salut i el benestar, especialment pel que es refereix a alimentació, vestir, habitatge, assistència mèdica i als serveis socials necessaris; també té dret a la seguretat en cas d'atur, malaltia, incapacitat, viudetat, vellesa o una altra manca de mitjans de subsistència independent de la seua voluntat.
2. La maternitat i la infantesa tenen dret a una cura i a una assistència especials. Tots els infants, nascuts d'un matrimoni o fora d'un matrimoni, gaudeixen de la mateixa protecció social.

Article 26

1. Tota persona té dret a l'educació. L'educació serà gratuïta, si més no, en la instrucció elemental i fonamental. La instrucció elemental serà obligatòria. L'ensenyament tècnic i professional es posarà a l'abast de tothom, i l'accés a l'ensenyament superior serà igual per a tots en funció dels mèrits respectius.
2. L'educació tendirà al ple desenvolupament de la personalitat humana i a l'enfortiment del respecte als drets humans i a les llibertats fonamentals; promourà la comprensió, la tolerància i l'amistat entre totes les nacions i grups ètnics o religiosos, i fomenarà les activitats de les Nacions Unides per al manteniment de la pau.
3. El pare i la mare tenen dret preferent de triar la mena d'educació que serà donada als seus fills.

Article 27

1. Tota persona té dret a participar lliurement en la vida cultural de la comunitat, a gaudir de les arts i a participar i beneficiar-se del progrés científic.
2. Tota persona té dret a la protecció dels interessos morals i materials derivats de les produccions científiques, literàries o artístiques de què siga autor.

Article 28

Tota persona té dret a un ordre social i internacional en què els drets i les llibertats proclamats en aquesta Declaració puguen ser plenament efectius.

Article 29

1. Tota persona té deures envers la comunitat, ja que només en aquesta li és possible el lliure i ple desenvolupament de la seua personalitat.
2. En l'exercici dels drets i les llibertats, tothom estarà sotmès només a les limitacions establides per la llei i únicament amb la finalitat d'assegurar el reconeixement i el respecte deguts als drets i les llibertats dels altres i de complir les justes exigències de la moral, de l'ordre públic i del benestar general en una societat democràtica.
3. Aquests drets i llibertats mai no podran ser exercits en oposició amb els objectius i principis de les Nacions Unides.

Article 30

Res en aquesta Declaració no podrà interpretar-se en el sentit que done cap dret a un Estat, a un grup o a una persona a emprendre activitats o a realitzar actes que tendisquen a la supressió de qualsevol dels drets i les llibertats que s'hi enuncien.

2. Posa un exemple del teu voltant i un altre d'arreu del món en què s'aprecie la violació del dret que has triat. Aquesta violació et sembla un fet greu?
3. Proposa una llei al govern que protegisca aquest dret de qualsevol violació.
4. Posa un exemple de reconeixement o respecte del dret que has triat. Quins efectes positius comporta a la societat el seu reconeixement?
5. Interpreta la vinyeta següent:

6. Ara que ja coneixem millor els drets anem a repartir-nos-els. Cada persona de la classe ha d'adoptar-ne un i no pot coincidir amb el d'una altra persona. El dret adoptat serà com un fill, i al llarg de tot el trimestre haurà de desenvolupar accions per tal de fer-lo visible, protegir-lo o fomentar-ne el reconeixement: cartells, enganxines, accions, teatre, cinema, televisió, xerrades a la classe o a l'institut, fotografies, etc. Qualsevol cosa, però aquest serà el treball fonamental per a la nota del trimestre. Es valorarà l'originalitat i l'interés que es pose en la campanya.

Activitat TIC: Els drets humans

1. La millor manera de reflexionar sobre els drets humans pot ser visitar aquesta web educativa que ja coneixem, Filòpolis: www.xtec.es/~lvallmaj/edupolis/5dudh.htm
2. Juga amb els diferents qüestionaris que posen a prova la nostra comprensió dels drets fonamentals.
3. També pots fer aquesta activitat a través del bloc didàctic:
elsabordelaciutadania.blogspot.es/1215443640/els-drets-humans-com-una-bossa-de-caramels/

CAPÍTOL 9: «LA DEMOCRÀCIA I LA PARTICIPACIÓ SOCIAL»

1. A l'institut del llibre celebren el dia contra la sida amb xerrades i actes diversos.
 - 1.1. Al teu institut també s'ha celebrat? Què han fet?
 - 1.2. T'ha semblat interessant? Per què?
2. En aquest capítol es tracta l'article 21 de la declaració dels drets humans, que diu el següent:

Article 21

 1. Tota persona té dret a participar en el govern del seu país, directament o per mitjà de representants lliurement elegits.
 2. Tota persona té dret, en condicions d'igualtat, a accedir a les funcions públiques del seu país.
 3. La voluntat del poble és el fonament de l'autoritat de l'Estat; aquesta voluntat ha d'expressar-se mitjançant eleccions autèntiques, que s'han de fer periòdicament per sufragi universal i igual i per vot secret o per altres procediments equivalents que garantiscuen la llibertat del vot.
3. Aclareix per què aquest article és tan fonamental per als drets de ciutadania.
4. Explica en què consisteix la democràcia. Demostrea si, segons tu, és el millor sistema polític que hi ha o, com a mínim, el menys dolent.
5. Reprodueix el que diu Gerard sobre la importància de la política. Estàs d'acord amb la seua opinió? I tu, què n'opines?
6. Quins mitjans, a més de les eleccions, tenim al nostre abast per tal d'influir en la política? Descriu-los.
7. Quin dels partits que s'inventen els alumnes del llibre t'agrada més? Per què?
8. Amb quines propostes concretes d'altres partits que es proposen estàs d'acord, encara que siga només amb alguna de les seues reivindicacions?
9. Quina proposta de les que es llancen en el llibre et sembla perillosa?
10. Saps què és la xenofòbia? Explica-ho amb les teues paraules. Creus que és present a la nostra societat?
11. Com es pot aplicar la política al teu entorn més pròxim: institut, barri, poble...?
12. Per grups, inventeu vosaltres un partit, ja sabeu, poseu-li nom, dissenyeu un logotip i proposeu tres mesures prioritàries d'actuació.

Per anar més enllà

1. Llig el text següent i contesta les qüestions:

TEXT 1

La democracia indirecta o representativa es la que, a la postre, ha demostrado mayor viabilidad. En sociedades vastas y complejas la fórmula para establecer la democracia ha consistido en celebrar elecciones populares periódicas mediante las cuales los ciudadanos escogen sus representantes entre aquellos que compiten por salir elegidos. Quienes alcanzan los cargos para los que se presentan quedan en posesión de un poder delegado, el nuestro, con el cual nos gobiernan. Les confiamos, en principio, nada menos que los destinos de nuestro país. Les confiamos así la buena marcha de los asuntos que compartimos –la salud pública, la guerra y la paz, el respeto a la ley, la prosperidad económica– y, en no poca medida, valores más inaprensibles, pero no menos importantes, como pueda ser la dignidad de nuestra patria. La realidad, naturalmente, es mucho más complicada: el respeto a la ley, por ejemplo, no está sólo en manos de políticos electos, sino también en las de magistrados juristas que han entrado en la carrera judicial –y que no elegimos–, mientras que la marcha de la economía depende de fluctuaciones del mercado y de decisiones empresariales nacionales o internacionales que escapan al poder de los políticos. Pero, a pesar de estas limitaciones, la cantidad de poder que la democracia indirecta pone en manos de sus representantes es inmensa. Razón de más para que no nos dejemos empequeñecer por ella y sepamos vigilarla entre todos...

No por casualidad la palabra *idiota* proviene de la griega *idiotés*, que en las ciudades democráticas helenas significaba ciudadano pasivo, indolente, privatizado, desinteresado por la vida pública y por los problemas que afectaban a su patria. Por decepcionantes que sean las democracias de hoy y por impotentes que nos sintamos a veces frente a sus fallos y carencias, no es digno de seres libres y racionales que abandonemos nuestro derecho a participar en ellas. Que la democracia sea el menos malo de los regímenes políticos posibles no justifica ni nuestra pasividad ni nuestra complacencia. Nuestra dejadez no sería buena para su porvenir ni tampoco para el nuestro y el de nuestros hijos.

GINER, S. *Carta sobre la democracia*. Ariel (p. 25-26)

Qüestions

- Explica en què consisteix la democràcia representativa i exposa les característiques principals.
- De quins assumptes s'ocupen els representants democràtics als quals els confiem el destí del país? Són assumptes importants?
- El poder no és exclusiu d'aquests representants, quines altres instàncies controlen també una part d'aquest poder? Aquest fet es coneix com la «divisió de poders», et sembla convenient per a la democràcia aquest repartiment? Per què?
- Coneixies l'origen de la paraula *idiota*? Aplica aquest sentit al tema que es tracta en el llibre. Coneixes algun *idiota* d'aquests?

Activitat TIC: Les corts valencianes

1. Les Corts Valencianes són la institució democràtica que representa tots els valencians.
2. Vés al web de les Corts (www.cortsvalecnianes.es/) i explica:
 - 2.1. Com funciona aquesta institució.
 - 2.2. Quines funcions du a terme.
3. També pots fer aquesta activitat a través del bloc didàctic:
elsabordelaciudadania.blogspot.es/1215443520/la-democràcia-i-la-participacio-social/

CAPÍTOL 10: «LA CIUTADANIA EN UN MÓN GLOBALITZAT»

1. En aquest capítol, els alumnes del llibre van a l'aula d'informàtica. Explica la utilització que l'educació actual fa de les noves tecnologies de la informació i la comunicació (TIC).
2. Saps utilitzar correctament les TIC?
 - 2.1. Quin ús preferent en fas? Jugar, xatejar, buscar informació, estudiar?
3. Com podem utilitzar-les amb finalitats socials, és a dir, de protecció de la natura, dels drets humans o d'ajuda als desfavorits?
4. Has vist en webs (o per correu electrònic) humiliacions i tractes despectius cap a altres persones? Què et sembla aquest tipus d'agressions? I què penses de la seua publicació en Internet i de l'èxit que tenen?
5. Raona si Internet ha potenciat els maltractaments o les gamberrades ja que s'hi poden penjar i tothom ho pot veure. Coneixes algú que ho haja fet? I tu, ho faries?
6. De quina organització de defensa dels drets humans es parla en el llibre? La coneixies? Quins són els seus objectius?
7. Expressa la teua opinió sobre el dilema següent: els drets humans s'han de respectar de la mateixa manera arreu del món, o a cada país i cultura s'expressen de diferent manera?, s'ha de respectar aquesta a l'hora d'aplicar-los? Pensa exemples concrets que refermen la teua opinió.
8. Argumenta la teua opinió sobre la situació de les dones en diferents països del món. Creus que aquest cas seria dels que déiem en la pregunta anterior que s'expressen de diferent manera arreu del món?
9. Els casos de maltractament a les dones que ocorren en el nostre país són un cas de violació dels drets humans, o només són casos concrets? Raona la resposta.
10. Creus que els alumnes del llibre han après més a l'aula d'informàtica que en classe? Per què? En quin sentit?

Activitat TIC: Amnistia Internacional

1. Entra al web d'Amnistia Internacional: www.es.amnesty.org.
2. Busca quins són els seus objectius.
 - 2.1. Com s'organitzen?
 - 2.2. Quin és el seu àmbit d'actuació?
 - 2.3. Tria una campanya que tinguen en marxa i explica en què consisteix.
3. També pots fer aquesta activitat a través del bloc didàctic:
elsabordelaciudadania.blogspot.es/1215443400/la-ciudadania-en-un-mon-globalitzat/

CAPÍTOL 11: «PUNT... I SEGUIT»

1. Ara et toca valorar el llibre que has llegit. Quins temes dels que s'han tractat t'han semblat més interessants i quins menys? Explica per què.
2. Quina de les activitats que fan a classe et sembla més divertida? Valora els diferents recursos didàctics que s'hi utilitzen: televisió, Internet, textos, discussions, activitats extraescolars... Amb quina s'aprén més?
3. Explica el que has après amb aquest llibre. Quines coses no sabies i t'han resultat importants?
4. Opina sobre la manera de fer classe del mestre del llibre. Què t'agrada? Què et desagrada?
5. Valora la manera d'avaluar del mestre. Creus que hauria de donar més importància als exàmens?
6. I ara, a menjar-te el caramel! Si encara el tens a la butxaca és l'hora d'assaborir la ciutadania. Què saps ara que no sabies quan començares a llegir el llibre?

Activitat TIC: Bloc

1. Entra al bloc del llibre i deixa les teues impressions.
elsabordelaciutadania.blogspot.es/
2. També pots fer aquesta activitat a través del bloc didàctic:
elsabordelaciutadania.blogspot.es/1215443280/punt-i-seguit/